

Luceafărul

A. MUHAMMAD

Anul VII.

Nr. 20.

Sibiiu, 15 Oct. 1908.

*

Abonament:

Austro-Ungaria:	România:
1 an . . . 12 cor.	1 an . . . 16 cor.
Ed. de lux 20 "	Ed. de lux 25 "
6 luni . . . 6 "	6 luni . . . 8 "
Ed. de lux 10 "	Ed. de lux 13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor, în România și în Străinătate: 1 an 12 cor.

SUMARUL.

Cat. Theodorian Tătuca.
Aron Cotruș . . . Cântec (poezie).
I. Pădureanu . . . Strofe (poezie).
O. C. T. . . . Pictorul Aman.
Victor Eftimiu . . Din seara cu sfârșiri de stele
(poezie).
Oct. Goga . . . Tragedia omului de Emeric
Madach (trad.).
O. A.-Tăslăuanu. Synnöve Solbakken de Björnst-
jerne Björnson (trad.)

I. U. Soricu . . . Oceanul cântă (poezie).
H. P. Petrescu . . Cântec (poezie).
Cronică: . . . Un teatru studențesc de H. P.
Petrescu. Filaret Musta epi-
scop al Caransebeșului. Abe-
cedar pentru analfabeți. Jubi-
leul unui liceu din Basarabia.
Știri. — Poșta Redacției. —
Poșta Administrației.

Ilustrațiuni: T. Aman: Jocul Bătutei, Moș Neagu, Țigancă, Bivoli, Chirigiu, După urzici, Mama pic-
torului, Pictorul T. Aman, de el însuși, Muzeul Aman.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux . . . 20 cor.
6 luni 6 „ „ „ „ . . . 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux . . . 25 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ . . . 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Adelina Olteanu-Maior:

Biblioteca Copiilor și a Tinerimii.

A apărut volumul IV din această bibliotecă, dedicată copiilor și tinerimii.

Cuprinde: **piese de teatru și povestiri pentru tinerime și basme și istorioare pentru copii.**

Prețul volumului: 1 cor. (în România 1 leu 30 bani).

Se poate comanda dela **administrația revistei noastre** (Sibiu, — Schewisgasse 7), trimițându-se înainte prețul lui plus 20 bani porto (în România 40 bani).

Volumele apărute în această bibliotecă alcătuiesc cel mai frumos dar de Crăciun.

Cu acelaș preț se pot comanda și vol. I, vol. II și vol. III.

Ceice comandă toate patru volumele le primesc franco.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea unui comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian.

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Tătucu.

Singur, în trăsura drumului de fier, care îl poartă departe de locurile scumpe în care a trăit doisprezece ani, un pătrar din viața lui de până-acum, căpitanul Stavarache Daniil caută să reînchege sărbătoarea de peste noapte, praznicul ce-au dat în cinstea lui oficerii regimentului al cincilea de roșori, cuvintele ce s'au rostit pentru el, despărțirea în stație, — și auzul îi este încă alintat de glasul muzicii militare ce-a cântat, pentru el, o întreagă noapte. Ochilor lui trezi, dar îngândurați în văgăune, ce se plimbă, prin geamul pătrat, peste miriștile arămii și porumbiștile pârлите ce sboară ca niște arătări, ca printr'un ochian li se perindează fundurile roșii ale chipiurilor, prinse în cuierile de fier ale sufrageriei cercului militar, care i se par o mare de capete păgâne acoperite cu fesuri; trupurile oficerilor, moleșite de beutură, o ordie de dușmani, tupilați de-avalma în șanțurile din preajma redutelor; urechilor le-ajunge după urmă svonul sburdălniciei de sărbătoare, ce vine ca o undă și i se pare un zarvăt de năvală; zornetul pintenilor, glas de oțele încrucișate; toba cea mare și trâmbițele, un marș de atac; — Rahova, Opanesul, Plevna....

Înnăbușe un suspin, descinge șarful, svârle ledunca și-și desprinde decorațiile. Toate flăcărează, ca para, în răsfațul unei reci raze dela soarele furișat prin spărtura clăbucilor groși, de nori tomnatici. Își sprijine fruntea în palmă și pleoapele i se lipesc spre a chema visul din care a trăit cu atâta sete.

Și ceasurile de drum trec încete, până ce

trenul se oprește în stația unde are să se coboare, chemându-i sufletul la încercări noi.

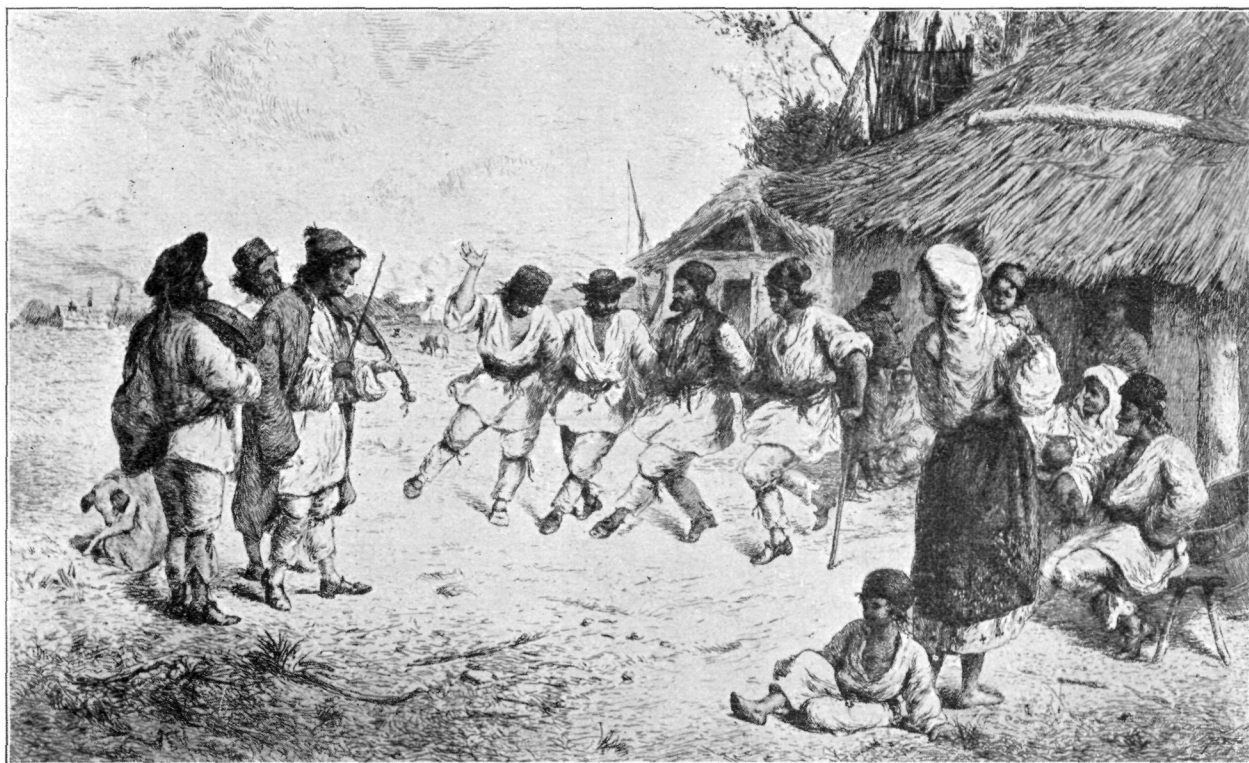
Cu viața din târgul lui se împacă lesne. Aci s'a născut, aci a copilărit neîubit de nimeni, a intrat copil de trupă la regiment, decât să se bage ucenic la o prăvălie unde voiă să-l pună tată-său, aci s'a legat voluntar, a pus galonul de brigadier, pe care l-a schimbat iute într'altul de sergent, s'a făcut vagmistru. Aci a auzit tobele și goarnele vestind războiul și chemând pe copiii țării la datoria sângelui pe care, el, a înțeles-o cu inima întreagă. Și toate aceste crâmpie moarte acum, din cari își satură viața, are ce i le aduce aminte. Pe un colnic se înalță granitul cenușiu și vulturul ce-și saltă aripile de bronz, însemnând locul unde a plesnit ghiuleaua dintâiu la picioarele lui Vodă și de unde a prins să răzbubue tunul ce duceă jalea și ruina în rândurile vrăjmașe, colo, peste hotar. Aci curge liniștită Dunărea care a spălat râurile de sânge și a mistuit miile de leșuri. Aci i-a bătut inima, pentru întâia oară, când s'a logodit cu moartea....

E și garnizoană cu un regiment de pihotași și-un escadron de călăreți. În uniformă ce a început să se învechească, e toată ziua în lumea militărească dela regiment, mereu la escadronul în a cărui bătătură s'a 'ndrăgostit cu oastea și i-a fost ibovnică de atunci încoace, și cât o trăi. Ofițerul care comandă astăzi, cu învățătură nouă, încă nimic n'ar însemna de n'ar fi mănuit sabia sub ochii lui, și-i spune cu dragoste:

„Mă Bistrițene, tătucule, cum se cunoaște,

mă, c'ai ieșit din escadronul meu; asta te-a făcut călăreț, tată, nu școala dela Târgoviște, să știi..." și-l bate pe umeri, părintește, și se duce cu el la grajduri, unde e curat spilcă, de vede caii, ce-au început să-i cunoască glasul, de le vorbește și ei nechează întinzând boturile după bucățelele de zahăr din podul palmii. „Șoimul ăsta al tău n'are pereche, mă, numai cu Ducipal al meu, săracul, s'ar sămuî... Țsta e leu, mă, de

Cu lunile și cu anii, însă, puterea scade, galbenul mustății lui îl prididesc firile albe, spinarea se aduce, roșul tunicei se spălăcește, găitanele bătute 'n fir de aur se înnegresc, decorațiile se întunecă ca de-o umbră... Cu un oftat din adâncul pieptului se hotărăște să-și facă haine de târgovăț, ca să-și mai păstreze marea ținută la ladă, pentru zilele de părazi. În locul pantalonilor celor albi și tiviiți în șireturi negre, negustorul,

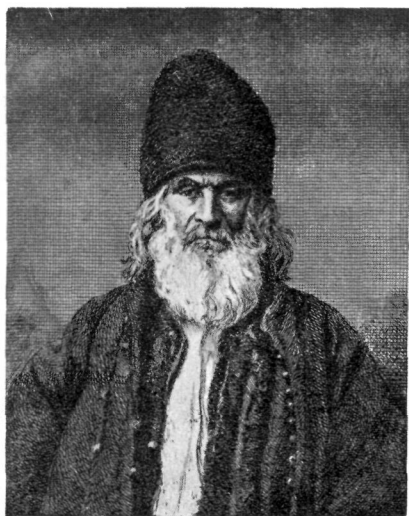
T. Aman: Jocul Bătutei (gravură).

mânâncă jărăgaiu, să mi-l trimeți să-l încalic și eu odată... Ehe, pe tine te-o fi trântit el, săracu, da pe mine nu, tătucule, că eu ți-am pus frâul în mână; nu la școala de cavalerie ai învățat tu... Așa e? Tăgăduiește dacă-ți dă mâna."

Căpitanul escadronului întăria și încuviința, iar Tătucu — că așa îi spuneau și lumea de aci cum i se pomenise numele dela regiment — se despărția cu strânsori de mână dela căpitan până la vagmiștri, falnic în mersul lui, cu decorațiile sclipitoare pe stânga pieptului. Și când încalica, par'că eră crescut pe șea, înfipt acolo, dar mlădios și îndemânatic de stă o lume să-l privească.

un bulgar, i-a croit niște porturi nu știu cum, cu cari greu se obișnuiește, un gheroc larg îl înghite ca într'un sac și o pălărie de pâslă cafenie, cu niște margini late și moi, de-i cad pe ochi, îi gătește capul de se sperie singur când se vede în oglindă ori în vre-un galantar pe la prăvălii. La chiotoarea stângă a hainei, un năsturel de rips, întocmit de-o mână îndemânatică, din patru feluri de mătăsuri cu ape negre, roșii, albastre și albe, îl fac să ierte celelalte neajunsuri ale îmbrăcăminteii celei noi.

Deprins cu deșteptarea în revărsat, se scoală cu zorile odată și la cântatul cocoșilor

T. Aman: Moș Neagu (gr.).

iese pe ulițele târgului, când vin femeile în piață cu coșurile de ouă și puii de găină, și stă martor la hărțuile dintre precupeții hrăpăreți, slujnicile și soldații ce se bat să apuce o bucată mai bună și mai ieftină, până nu le-o șterge alții... Când îi ajunge, se strecoară în grădinița publică de-alături, pe cărarea cea mai strâmtă unde se 'mbie rămurișul de liliac și de hurmuz, până ajunge la o potecă ce coboară pe-un povârniș, și se lasă de vale, pe lângă zăgazul dela vamă, de ascultă murmurul surd al Dunării, iar ochii lui înflămnâziți îndrăgesc valurile răscolite de vânturi și se pironesc în meterezele zidurilor cetății ce se zărește peste malul cel drept, purtând nevindecate în coaste rănile negre ale ghiulelor românești. Atunci întinerește, altfel îi bate inima, se simte ușor ca fulgul și mâna i se apasă pe locul din piept, unde simte zvâcnituri ce-i pricinuesc o pătrunzătoare dar dulce durere... Și cum nu-l aude nici vântul ce-i fură vorbele de pe buze, rostește tare, tare de tot:

„Unde mai e un războiu, mămulică Doamne, pân' ce nu 'nchide ochii Tătucu!...” și c'o nădejde mare, de copil, când soarele începe să tivească crestele dealurilor cu însăilituri de flacări, învâlue zările cu o privire de revedere, taie drumul spre cafeneaua de sub hotelul cel mare și se împacă c'o boabă de vișină în zeamă de zahăr ars, până ce se ivește vre-un mușteriu de dardăr.

T. Aman: Țigancă (gr.).

Acum a început să se îngroașe, pântecul i se umflă și stomacul i se țugue ca un burduf, de nu-i mai încap în gherocul pe care-l poartă descheiat, pantalonii i s'au întins ca pe-o tobă și i s'au scurtat de i se vede gumilasticul cismulițelor de ghems. A început să dea de rușine cu călăritul și se ferește de zâmbetul cam șiret al căpitanului dela escadron, care i-a mai trimes de câteva ori pe Șoim și nu s'a mai simțit volnic să-l călărească. Când vine întâmplarea de dă ochi cu căpitanul Bistrițeanu, se aprinde la chip, schimbă fețe și, fâstăcit, îl trage la o țuică, la o drojdie ceva, în vre-o băcănie:

„Mă, tătucule, oi fi îmbătrânit, mă, să nu-ți bați joc de mine, mă; așa vrei tu, taicule, să mă faci de pomina escadronului?” Și-și înneacă ciuda într'un păhăruț de mastică, pe care-l dă de dușcă și mai zice de un rând...

Puterile scad mereu însă, vloga piere, somnul lui ca de prunc i se face mai greu, mai adânc, se deșteaptă înăcrit, dar de lăsat tot nu se lasă cu una, cu două, și tot așa îl văd orășenii, cu surâsul lui tineresc, c'o glumă pentru fiecare, ticluită că se brodește totdeauna, și cu florica de mătăsuri ripsate la chiotoarea gherocului.

La zile de părăzi cam are năcaz, acum, până-și suge pântecul în mundir, până să-și îmbrace chilota, până să 'ncingă șarful și să pună ledunca. Se duce umflat ca un

curcan, gătit în copcile gulerului prea strâmt, suflând și găfăind, stacojiu și buhav. Pentru asta însă nu e mai puțin fercheș, decorațiile-i sclipesc ca niște sori în pantglica după piept și e fudul, și se umflă în pene când simte că tot se mai găsesc ochi cari să-l deosebească dintre ceilalți oficeri. Ajuns acasă, se descheotoră să-și smulgă nasturii din postav, își pune straele și fireturile cu rânduială la ladă, strânge decorațiile în cutioara lor, și cade pe jeț, cu mâinile încrucișate pe pântec, de răsuflă...

Printre zilele astea de pace, odihnă și mulțumire, se pomeni odată cu un ipistat dela poliție, ce veniă cu un catastif, să-i ceară niște deslușiri:

„O să-mi dați voe, domnule Căpitan, să vă întreb și pe dumneavoastră de anume ce decorații aveți?”

Tresare:

„Românești, tătucule, trei, și una rusească: toa e din războiu, taicule, iar „Insemnele Onorifice” pentru anii de credință lui Vodă, drapelului și oștirii...”

— „Sunteți așa de bun să mi le spuneți pe nume?”

— „De ce nu, tătucule; dar n'aș putea să aflu și eu în care scop?”

— „Ba da... Iote, e un ordin dela prefectură, primit dela onor. ministerul de isterne... facem, ca să zic, un ricinsimânt...”

— „Măă... recenzământ care va să zică și de cei decorați! Ce ți-e și cu legile astea țivile... O fi, tătucule, fă-ți datoria și scrie: „Trecerea Dunării”, care nu se mai dă, taicule, în ziua de azi, nimănuia... dobândită după trecerea dela Silistrioara; „Virtutea”, taicule, „Virtutea militară”, după ce am ieșit din spitalul Crucei Roșii, zăcut de lingoare și de-o rană la cap și tot m'am mai dus la războiu de-am dat piept cu păgânii și-am împărțășit soarta vitejilor și de m'a făcut Vodă ofițer, cu gura lui, din vagmistru ce eram... „Comemorativa Rusă”, din porunca Împăratului Rusc, dată de marele duce Nicolae, știi tu cine-i ăla, Marele Duce, taicule?... „Insemnele pentru 25 de ani sub drapel”, fără nici o pedeapsă leat, pe foaia mea personală și numai cu laude, nu că ți-o spun eu... Te-ai pliroforisit? Așa să știi și s'auzim de bine.”

Dar nu trecu luna, când se pomeni și c'o „confidențială” dela poliție. Fără să știe de ce, se încruntă:

— „Dar asta ce mai e, neică?”

— „O țin circulară, domnule căpitane, o adresă...”

— „Ce e, mă? Adresă? Mă, eu cu adrese nu știu să lucrez, eu cu poruncile sunt învățat: dacă e de sus se execută, dacă e pentru ăi de jos, o dau!” iar cu mâna nesigură deschise plicul și află că-l pofteste polițaiul:

„Pe mine? Polițaiul? Pe miine?... Ce glumă proastă e asta, calicule?”

Dar glumă, neglumă, vardistul o tulise și Tătucu încremenise cu hârtia în mână și cu ochii pe ea, cetind'o mai cu băgare de seamă:

„Având o comunicare importantă și personală a vă face, vă rog cu onoare să binevoiți a trece pe la cabinetul subsemnatului.”

Informații el de dat poliției? Se întreceau nătarăii ăia. Întoarse hârtia și pe față și pe dos, în toate chipurile, și îngândurat băgă de seamă adresa: „Domnului Daniil Stavarache, pensionar”. Cum? Pensionar? Dar gradul lui de căpitan nu-l mai poartă? Păi gradul e proprietatea oficerului, țivililor, și în mormânt, o știți voi asta? Cine poate să-i ia gradul unui oficer? Hm! Și nici nu-i trecea prin minte să se ducă la o asemenea necuviincioasă poftire ori să răspundă măcar. Dacă are ceva, să poftască dumnealui, se gândi. Sfâșiă hârtia, peticuțe, și-și umplu mâna s'o risipească în vânturi, dar ce se gândi mai bine, vâri în buzunar pumnul cu peticelele ce-i scăpau printre degete și-o porni vijelios pe ulițe, până ce se trezi în cabinetul polițaiului, care-l primi cu toată curtenirea... Tătucu, nerăbdător și fără pic de chef, își goli buzunarele de hârtioare pe masa polițaiului:

„Ce te-ai apucat de glume, tătucule? Ce sunt astea?”

Polițaiul îl pofti să șează:

„Nimica toată, domnule căpitane, nu trebuie să vă fie cu supărare, vă explic eu... numai ședeți o leacă.” Îi vorbiă frumos și cu mare cuviință. Tătucu se așeză pe divan:

„Ei vezi, așa te 'nvață; gradul, tătucule, gradul, nu cum ai scris la adresă, gradul e pro-

prietatea oficerului și după moarte chiar... Acum cu ce pot să te slujesc, că, să-ți spun drept, găsesc cam întrecută gluma...

„...Oarecare poruncă, domnule căpitan, pe cinstea mea, că fără intenție de motiv, să credeți, nu v'aș fi derajant... Avem o circulară, un ordin dela externe să punem în vederea celor ce poartă distincții... Numai persoanele cari au decorații sunt în drept să poarte și rozeta sau pantglicuța, cum să vă spun... Contravenienții sunt pasabili...”

„Ei și ce mă privește asta pe mine, tătucule!”

„Dumneavoastră nu sunteți membru al ordenelor naționale „Steaua”, „Coroana” și nici al celor străine... Dumneavoastră aveți medalii cari nu dau drept la portul pantglicei...”

„Ce faaace?”

„Și ca să nu fiți pasabil de art. 208 al codului penal, țineam să vă spun, că sunt și dator, altfel nu v'aș fi supărat fără intenție de motiv...”

Tătucu nu mai eră tătucu, era domnul căpitan Daniil Stavarache, cum rar fusese în viața lui mai căpitan. O Dunăre mânioasă și turbată, nu alta. Dar cât de vijelios se făcuse tot nu găsiă ce spune în cuvinte mai tari, că pe el pân'acum nu-l mâniase nimeni, nici chiar soldații, și în vocabularul lui sărac nu aveă decât trei-patru vorbe mai cu înțeles pentru bune și rele: tătucule și taicule, de drag; calicule, nătărăule și găgăuță de ocară:

„Ai luat afion, calicule, ori nu ți-e bine... Să faci bunătate să-ți bagi mințile 'n cap și să-ți piară pofta de glumă cu mine, că ți-ai găsit nașul, pe mulți lifuroi ca dumneata am pus eu la regulă... O să-ți arăt eu cod; cu prefectu o să mă răfuesc și o să ții minte, nătărăule... Mă duc de-adreptul la el, la Craiova!” și-i trânti ușa în nas, fiindcă își aduse aminte că sabia-i se ruginește într'un colțisor din cămară și uniformă-i se odihneă, așteptând zilele de paradă, în lada cu floare de sulfina. Țivil, nu se simția în destulă siguranță.

Polițaiul făcù proces-verbal de ultraj și Tătucu se înfățișă la regiment, de se jălui co-

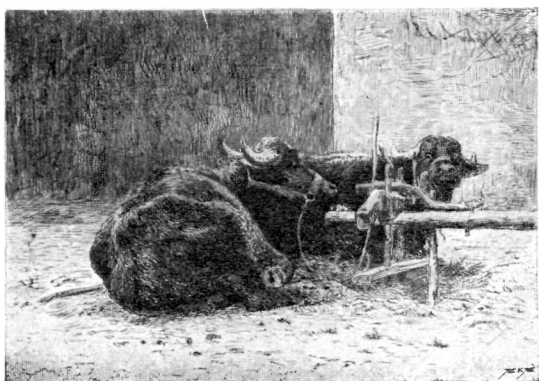
lonelului, povestindu-i toată trășenia cu lacrimi în ochi și roș de se temeă colonelul să nu-i vină dambă. Când îi lămuri și el că așa sunt „regulile privitoare la aplicarea legilor pentru instituirea ordenelor naționale și portul decorațiilor și al ordenelor,” par'că l-ar fi isbit cu palmele peste obraji:

„Cum medalii, domnule Colonel, cum medalii? Medalii sunt alea de se dau copiilor la examen și tinichelele de pe la panorame cui trage mai bine la țintă, nu astea câștigate cu prețul vieții și cu sânge vărsat la bătălie.”

Colonelul îi întinse cărțulia ce-o primise și el de curând și-l îndemnă s'o cetească. Tătucu se duse prostit și numai atunci simți că-l ajunge amarul din care nu gustase încă. Colonelul se întâlni mai târziu cu polițaiul, îl îmbună și dobândi nimicirea procesului verbal ce făcuse.

Acasă la el, Tătucu ceti regulamentul. Supus, își smulse rozeta cea frumoasă dela chiotoarea gherocului, dar se simți hotărât să-și îngroape în casă zilele ce-i mai rămăneau de trăit. Cum eră să mai iese el pe uliți, la cafenea, în lume, ca un degradat, ca un oficer cu tresele smulse de-o mână negliuită, ca un netrebnic. Zilele lui de ieșire erau știute de-acum: 14 Martie, 7 și 24 Aprilie, 10 Maiu, 30 August, 28 Noemvrie, sărbătorile naționale cu zile de părăzi, când puteă să-și pună uniforma cu medaliiile „în mărime naturală”, cum ziceă la regulament.

Medaliile! Vorba asta îl urmăria și 'n somn acum. Voise să înțeleagă, mai mult fiindcă așa îl povățuise colonelul decât de frica regulilor cetite, se supusese, dar cu gândul nu se împăcase, nici de priceput bine nu pricepuse încă și nici c'aveă să priceapă. Auzi medalii! Pentru așa lucru muncise el o viață, pentru atâta se avântase ca un nebun și scăpase ca printr'o minune în puzderia de gloanțe și de obuze! Toți comisarii, toți rachierii și toți consilierii comunali făcuseră isprăvi mai mari de li se dăduse decorații, ordine naționale ca „Steaua” și „Coroana României”? Acum înțelegeă, par'că; da, mai bine se deslușia. Să snopești lumea pașnică în bătaia la alegeri, să chinuești guvernul cu voturile tale pe cari i le poți da sau nu, să-ți precupești conștiința, erau virtuți ce se răsplătesc

T. Aman: Bivoli (gr.).

cu decorații, și să-ți iubești țara, să te robești ei de bună voie, să-ți verși sângele în războiu, treabă bună de răsplătit c'o medalie, c'o mărturie de botez, c'o tinicheă...

Incepea să i se pară altfel toate câte-l înconjurau, să aibă altă idee despre oameni, să se simtă mai puțin bun, ba chiar rău acum. Fără nimeni pe lume, singur dinaintea câtorva morminte care închideau viețile celor ce-i fuseseră părinți, fără o tovarășe, fără copii, el nu trăise decât pentru un liman și acum dintr'un vis din care se deșteptase înăcrut... Înfierbințeli urmate de înfrigurări îl prindeau și-l scuturau, se făcea întunec în juru-i și atunci, noaptea, eșia din casă, pe furiș, și se ducea peste râpele înnoirite dela Dunăre, și acolo, încremenind ceasuri, se trudiă să reînchege luptele din războiu, uitând o clipă de nedreptatea ce îl isbise. Făcuse parte, atunci, din brigada de roșiori ce ocupă sectorul al treilea în pozițiile dela Gârcea, la împresurarea Vidinului, la 3 Ianuarie 1878, după ce abia întremat se dăduse jos din patul spitalului „Crucea Roșie,” unde zăcuse șase săptămâni de tifus și c'o cicatrice la braț, iar pe piept cu o... medalie, „Virtutea Militară”. Peste scursoarea mlăști-

noasă a Topoloviței i se perindau mișcările diviziei întâia, ca o lume de furnici, iar întreaga desfășurare a cavaleriei, ca într'un teatru de păpuși, mișcându-se pe câmpiile ude, descoperite, sub o ploaie de gloanțe. Prin ceața și negura nopții se munciă să deslușească sătucurile presărate în jurul cetății, până în malul Dunării, Ceizekul, Korumbec, Capitanovcea...

După nopți de asemenea beție petrecută în ploaie și vânt, căpitanul venia acasă sleit, cuprins de aprinderea creierilor, svârcolindu-se în neastâmpăr și tăcând până și pentru colonelul care nu-l mai putea scoate din turburarea ce-i pusese stăpânire pe suflet și i se cetia în față. Toamna îl găsiă și mai rău, căzuse într'o muțenie adâncă și nu mai voia să primească pe nimeni.

O zi mai bună se vestise într'acea. 28 Noiembrie, luarea Plevnei, zi de paradă, însemnată cu roșu în calendarul din inima lui, pe care nu-l fac librării și nu se găsește în negoț. Avea să pună tunică de roșior, chilota albă, să se ducă muiat în fireturi la biserică, să-și simtă iară, pe piept, strălucind... medaliile. De dimineață își scoase straiile de uniformă și și le-așeză pe pat. Se vede că de mult nu le mai scosese la aer și nu mai primenise sulfina și canforul din săculețe: tunică eră ciuruită toată, pantalonii îi rosese molii pe dearândul, pe fundul cutiei de mucava în care-și păstră căciulița de mare ținută se așezase un pufușor negru

T. Aman: Chirigiu (gr.).

și fundul de astrahan se înfățișă golaș de podoaba lui cea creată și mătăsoasă, ce căzuse prada jiganilor... Când întoarse cutia cu gura în jos, se scutură o rumegătură de blană, ce se așeză pescându-i ca o ninsoare de jale... Rămase uimit, uluit, cu gura căscată, cu niște ochi mari, înfricoșați... Fireurile numai, și medaliile rămăseseră neatinsse, dar ca înnegrite de fum și ele.

În ziua aceea, încercarea fusese prea mare. Găsi, însă, atâta putere cât să-și pi-seze niște tibisir și începă să frece medaliile, pe față, pe dos, băgător de seamă, temător să nu le strice, curățându-le ca pe niște copii ai lui, pe cari îi curăță și-i îngrijește, — să le frece cu o mână ușoară și mângă-

ioasă, când pe o față, când pe alta, apoi verigile coclite, de străluceau iară ca mai de mult. Le potrivî, apoi, în ace cu gămălie, pe pieptul halatului, petrecu ledunca peste umeri și încinse șarful.

Un firicel de vânt, subțire dar tăietor ca

ibrișinul, aducea răbufneli reci la olaltă cu vălmășagul glasurilor de trâmbițe, ce vestiau că muzica se întoarce dela paradă. Oștirea sărbătorită se apropia și avea să treacă, ca

totdeauna, pe sub ferestrele lui, deschise la perete și mișcate de vântulețul ce se întetia. Își îndesă pe cap căciulița golașă și se înfipse, așa gătit, în pervazul ferestrei. Când auzi și muzica, simți săltând toată rămășița de viață dintr'ânsul și-i veni să se svârle pe fereastră. Luă o ținută soldătească la trecerea drapelului, ținând dreapta deasupra umărului, într'un evlavios salut... Oficerii îl vedeau, pricepeau, și cercau să-l alunge de acolo cu semne pe care el le luă drept încuviințări și admiratie.

Pe urmă veniă escadronul. Tăcuse muzica și numai trâmbițele călărașilor tremurau văduhurile cu un marș tarăgănat și lung. Vederea călăreților îi aprinse și mai tare închipuirea bolnavă, ieși afară, sări parmaclăcul și se înființă în porțița dela drum. Scosese căciula

T. Aman: Mama pictorului (gravură).

și-o mișcă cu dreapta, strigând la căpitan, din tot pieptul: „Prin ocolirea despărțirilor de câte patru... Escadron câte patru, ocolire la dreapta. Marrș-Marrrrș....“

Trompetele amuțiră. Căpitanul Bistrițeanu judecă c'o privire, împintenă nervos pe Șoimu, ocoli coloana și trecu comanda locotenentului dela stânga plutonului întâiu, descălică din fugă, vârandu-și sabia în teacă, și strigă unui soldat să-i ia calul și să-l ducă la grajd.

Tătucu rămăsese descoperit, cu buzele tremurându-i, cu brațul întins spre coada escadronului ce se ducea, în trapăt, frământând noroiul și scăpărând, din frecarea potcoavelor cu pietrile, scânteieri ce se stingeau în apa uliței. Când îl atinse prietenul lui cu mâna pe umăr, par'că l-ar fi străfulgerat o spangă de foc. Incepă să îndruge, vesel, pe când tot trupul i-l scuturau fiorii:

„Mă, tătucule, halal să le fie mă, cu smei tăi, mă, nu m'ai dat de rușine... Dar ce face acum escadronul de nu execută comanda, mă... Câte... patru... ocolire... Marrrrșș... Spre Dunăre, mă, cu toții, c'a bubuit tunul, tă...tu...cu...le.“

Incetșor căpitanul îi prinse brațul și-l urni dela poartă. Se lăsă ca un copil și prins de moleșală mergea legănându-se după cum îl bătea și vântul. În uliță toate haimanalele mahalalelor și un cârd de copii se adunaseră să vadă. Prin curte păpușii Tătucului se înnecau în noroiu și unul i se anină de niște scafeți și rămase acolo. Mergea desculț de un picior, numai cu ciorapul, prin băltoace. Vântul se isbiă în pulpanele halatului, i le plesnia pe picioarele desgolite și picăturile de ploaie cădeau reci, de se încălzeau pe fruntea lui fierbinte, ca pe o plită. Medalioanele, slab prinse, se desfăcuseră dintr'o parte și i se bănănăiau pe piept, cădeau în sfârșit ca cele de pe urmă flori rupte de vijelie.

Din urmă venia un larmăt surd, ce se suia spre bolțile ude ale zilei, se alegea un vâlmășag de glasuri, un râset ce eșia ca dintr'un singur piept, din spasmul deșuchiut al uliței.

Lângă perna în care capul ca de tuciu al căpitanului Stavarache făcuse o gropșoară de puf, ca o flacăra roșie, ca o pată mare de sânge, se întindea tunica lui de roșior.

Caton Theodorian.

Cântec.

Resfățăta 'n visuri
Dorurile-ți culci,
Somnul ți-l veghiază
Îngerașii dulci.

Razele de lună
Prin ferești să cern,
Visele de aur
Leagăn îți aștern.

O pribeagă rază
Flutură pe mal
Și pe creste cântă
Jalnic un caval.

Plâng jugastrii mulcomi
Și plâpândul crin
Luna trece ulmii:
Fie-ți somnul lin.!!

Aron Cotruș.

T. Aman: După urzici (gr.).

Strofe.

Înduratele plânsori
În sufletu-mi închise,
S'au revărsat de-atâtea ori
Pe marea mea de vise...

Și 'n umbra stânsului noroc,
Mi-am pustii iubirea...
Cu dorurile la un loc
S'a prăbușit mărirea...

Iar azi tăria le-a crescut
Și 'n valuri se revărsă...
— Pe fruntea albă din trecut
Seninătatea-i ștearsă

I. Pădureanu.

Pictorul Aman.

E cel dintâi pictor al nostru, care, prin talentul lui și prin meritele sale pentru organizarea învățământului artistic din România, împodobește, cu vrednicie, paginile începătoare ale istoriei artistice românești.

Se impune nu atât prin valoarea desăvârșită a creațiilor lui, cât prin faptul că e singurul reprezentant al artelor plastice dela mijlocul veacului trecut, ale cărui opere cadrează atât de bine cu mișcarea literară a acelor vremuri. Nota fundamentală a acestei mișcări artistice e naționalismul, e entuziasmul sincer pentru înșghebarea unei arte românești, care să trezească în suflete mândria trecutului și credința în puterea de viață a neamului nostru.

*

Aman s'a născut în Câmpulung. Nu

se știe sigur când: în 1828 sau în 1831. Tatăl său e serdarul Dumitru Aman, de origină craiovean, iar mamă-sa, Pepita Paris, eră dintr'o familie de origine grecească. Ea se îngriji de prima lui educație artistică. Urmă învățământul clasic la școala din Craiova, iar în urmă la liceul Sf.-Sava, unde termină șase clase. Din tinerețe dovedî mari însușiri pentru desemn și sculptură și îl muncă dorul de a se închina cu totul artei. La început părinții nu se puteau împacă cu gândul să-și vadă feciorul zugrav, dar mai în urmă se

învoiră să plece la Paris, unde studiază pictura, intrând în atelierul lui Drolling, care îl numără printre cei mai buni elevi ai lui. El profită și de lecțiile lui Picot. Acești doi pictori francezi erau reprezentanții și continua-

torii clasicismului lui David, erau pictori oficiali la modă pe atunci și decoratori de biserici. În pictura franceză, pe atunci, naturalismul și armonia coloarei lui Eugène Delacroix câștigă izbândă hotărîtoare asupra compoziției reci, cu subiecte patriotice a urmașilor lui David. Aman se alătură la școala lui David, cu care avea mai multe note de înrudire sufletească. Ajuns în societatea pictorilor de scene militare, se ocupă și el cu pictura militară, și zugrăvește prima lui operă de acest fel „Bătălia dela Ol-

Pictorul T. Aman, de el însuși (1853).

tenița“, care astăzi se găsește în palatul Sultanului din Constantinopol. Acest tablou a avut un mare succes chiar și în Paris. Ziarele de pe acele vremuri spun că „timp de câteva zile Bulevardul Mont-martre a fost literalmente obstruat de mulțimea ce se grăbea să-l vadă“. La îndemnul mai multora, tabloul a fost trimis Sultanului și pe urmă se prezintă și el în persoană. Fău primit după două luni de așteptare și răsplătit, pentru tablou, cu 20.000 lei și o decorație Medjidia.

Din Constantinopol plecă la războiul din

*

Crimea, urmărind, ca martor ocular, desfășurarea lui și făcând studii despre tot felul de lucruri ce s'ar putea introduce într'o bătălie. Rezultatul acestor studii e tabloul Bătăliei dela Alma, care a fost expus la expoziția universală din Paris. Ambele tablouri întrunesc toate caracteristicile genului de pictură, atunci la modă. „Tipicul acestor scene este: îngrămădiri de soldați cu uniforme diferite; ei au aerul de a se lupta, în realitate însă par a fi mai preocupați de efectul ce fac asupra privitorilor“.

Pe lângă influența picturii franceze contemporane, Aman n'a scăpat nici de influența „tenebroșilor“ italieni din acea epocă. În tablourile lui „Bătălia din insula Sf. Gheorghe“, „Cea din urmă noapte a lui Mihai Viteazul“, găsim același contrast izbitor dintre umbră și lumină, aceeași compoziție în gesticularea personajilor, cari caracterizează tendințele exagerate și false ale vechii școli italiene, atunci reînviată.

„Temperament prea puțin puternic pentru a avea o notă personală, pentru un ideal al său propriu, Aman se lasă prea influențat de numeroasele curente, cari frământau pictura timpului său și, imitând când pe unul, când pe altul, i se anihilă propria-i personalitate. Inzestrat cu un real simț artistic, Aman nizuind prea repede la succese mari în pictură, a desconsiderat prea de timpuriu avantajile ce oferă studiul îndelungat și sincer al naturii“.

Din timpul șederii lui la Paris o mențiune specială merită cea mai bună și mai originală lucrare a lui și anume: „Portretul artistului de el însuși“, în care ne dă măsura talentului său și nota lui personală.

*

La 1858 se întoarce în țară și la stăruința lui, la 1864, se înființează cele două școli naționale de „Belle-arte“. El e numit directorul celei din București, și a muncit o viață întreagă pentru educația artistică a genera-

Muzeul Aman (odinioară atelierul pictorului).

țiilor tinere din România, cu o stăruință și cu o pricepere, care fac din el un „adevărat părinte“ al picturii românești. Până la moarte a luptat pentru dezvoltarea și organizarea artelor în România, căutând să întemeieze o artă națională. „Dorința mea — ne spune dânsul — a fost și este de a înființa în România începutul unei școli de pictură, care progresând cu timpul să devină o școală națională și mare, la care străinii să vie să caute perfecționarea și mărirea lor“.

În afară de școala de el întemeiată, el făcând din atelierul său din strada Clemenței un focar artistic al întregii lumi bucureștene. Prin cunoștințele sale variate, prin cultura lui muzicală și literară aleasă atrăgea multă lume în cuibul său artistic, în care se întruneau și elevii lui mai buni din ultimii ani, atunci când vacanțele întrerupeau lucrul la școală. Căci Aman a muncit neîntrerupt până în ultimele lui zile. Astfel se explică și bogăția lucrărilor sale.

În ziua de 19 August 1891 artistul s'a stins în atelierul său, în mijlocul lumii create de dânsul.

În urma lui au rămas numeroase lucrări, dintre cari o bună parte astăzi sunt păstrate

în atelierul său, cumpărat de Ministerul Instrucției din România și numit „Muzeul Aman“, — inaugurat de curând. Din operele din acest muzeu, cari îmbrățișează toate epocile lui de creație, ne putem face o icoană a personalității artistice a lui Aman.

El ni se înfățișează ca pictor, zugrav și sculptor. Din toate artele mai mult l-au atras pictura și sculptura, „pictura mai ales ca mobilul cel mai puternic al înălțării cugetărilor și al dezvoltării simțimentelor de mărire și de naționalitate“, cum ne mărturisește singur. „Pictura — continuă dânsul — pune istoria în acțiune, conservă patriei portretele oamenilor mari, cari s’au devotat pentru dânsa și au ilustrat-o, dă scrierilor un corp și o culoare și le împodobește cu inspirațiunile imaginațiunii pictorului, care fiind artist e totodată poet și creator“.

Aceste mărturisiri ne desvăluie concepția greșită ce-o avea Aman despre pictură. Artă, după el, are numai rolul secundar de a servi idea de naționalitate, de a ilustra istoria. El impune artei teze, scopuri practice. Așa se explică cum din numeroasele sale pânze nici una nu trezește în suflet emoția adâncă a adevăratei opere de artă. Creațiunile lui rămân la suprafață, sunt mai mult studiate, decât simțite și trăite. De aceea se încearcă cu aceeași ușurință și cu același rezultat în toate genurile de pictură. Dela scena militară trece la portret, în care a reușit mai bine. Moda l-a făcut să încerce și pictura cu subiecte orientale („Teleleice

în Harem“), pe care o părăsește pentru a trece la impresionism, la reprezentarea vieții de toate zilele („Petrecerea de întâiu Mai“). Iar când a pătruns viața țărănească în artă, începe să zugrăvească hore și scene dela țară, în cari se vede mai bine lipsa lui de pătrundere.

Aman e primul la noi Românii, care s’a ocupat și cu gravura. Subiectele gravurilor sunt cele mai multe repetiții ale picturilor sale. Cele mai bune sunt și aici portretele. De remarcat e portretul mamei sale.

Sculpturile lui Aman sunt mai mult decorative. Mobilele din atelierul său sunt lucrate de el însuși.

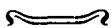
Toate încercările variate, în diferitele domenii ale artei, ne dau o dovadă a străduințelor lui Aman. După modelul quattrocentistilor el voia să creeze în toate ramurile artelor plastice. În parte a și reușit. Ar fi creat însă opere cu mult superioare, dacă nu s’ar fi lăsat influențat de curentele timpului său, cari fac ca opera lui să fie prea puțin personală, prea puțin unitară și omogenă.

Aman își va păstra însă întotdeauna cu cinste locul de părinte al învățământului artistic din România.¹⁾

Di Tzigara-Samurcaș, care a aranjat Muzeul Aman și a alcătuit catalogul acestuia, a adus cel mai bun serviciu artei românești, pentru care trebuie să-i fim recunoscători.

O. C. T.

¹⁾ Rezumat al Studiului d-lui Al. Tzigara-Samurcaș din „Catalogul Muzeului Aman“. Minerva. București 1908.

Din seara cu sfârșiri de stele...

Din seara cu sfârșiri de stele,
Când foile de trandafir
În sărutarea-ți ucigașă
Mureau strivite fir cu fir,

Din seara când plutea în juru-ți
Atâta patimă și dor,
Și când ninsoarea parfumată
Îți împletea un alb covor,

Din seara când îngândurată
Alunecă privirea ta
Pe urma stelei ce ’n risipă
Albastrul zării fulgeră,

Mă ’ndeamnă gândurile toate
Să-mi risipesc nepăsător
Cântările-mi de pân’ acuma,
Întregă amintirea lor,

Și cum împrăștiate stele,
Păstrând al razelor ecou,
Se ’mbrățișează iar, — să nască
Lumina unui soare nou,

Din cântecile mele toate
Un cântec nou să fac aș vrea,
Și toate cântecile mele
Să ți le ’nchin, stăpâna mea...

Victor Eftimiu.

Emeric Madach.
Tragedia omului.

Tabloul X.

(În Praga. Grădina palatului regal. Adam reprezentând pe Kepler, dormitează la masa de scris. Lucifer famulul lui, îl atinge ușor pe umăr. Se face dimineață).

Lucifer.

De astădat' rămâne ghilotina...

Adam.

A... Unde sunt? — Și visurile unde-s?

Lucifer.

S'au risipit cu farmecul beției.

Adam.

Numai beția 'n vremea mea pitică
Mai întărește 'mbătrânitul suflet?
Ce chip măreț îmi luminase ochii!
Sunt orbi acei ce nu pot desluși
Dumnezeiasca cerului scânteie
Din sângele și tina ce-o acoper...
Măreț i-a fost păcatul și virtutea
Și viforu-i a întrupat minuni,
Căci drumul lui i-l despică puterea...
De ce? De ce m'am mai trezit din somn
Să înțeleg, privind în jur de mine,
Că vremea mea mai mică-i, mai îngustă,
Păcatul ei e învălit în zâmbet,
Virtutea bate căile minciunii...

Lucifer.

O știu și eu amărăciunea asta,
A doua zi după beție vine...

Eva. (Pășind dintr'un chiosc.)

Te du! Te du, mi-e dreptă bănuiala!
Tu crezi, că pot să fiu și ucigașă —
Cum socotești atât de fără suflet
Făptura care-ți poartă idealul,
Cum tu-mi spuneai deatâtea ori?

Curtezanul.

Barbara,

Te liniștește pentru Dumnezeu!
Ne-aud, ne văd și-o să pățim rușine!

Adam.

Au fost dar vis femeile-amândouă?...
Dar ce vorbesc? — Tot una 'n două chipuri,
Schimbându-se cu valul sorții mele
Ce azi străluce mâne 'n besnă moare...

Eva.

Numai rușinea, asta te înfrică!
Ce-ți pasă de păcatul tănuț,
Tu cavaler neprihănit și mândru!
Voi pân' atunci batjocoriți femeia,
Pân' amintirea vechilor virtuți
Asemeni unui muced prejudiciu
Și-o calc'... Atunci cu zâmbet de dispreț
O socotiți nemernică unealtă
Păcatelor ce 'n suflet voi purtați...
Te du, te du... să nu te văd de-acuma...

Curtezanul.

Din nou greșești. — De răs suntem atunci,
Când îmbrăcăm în port de sărbătoare
O întâmplare-atât de obișnuită...
Noi ne vedem și mai departe... Rădem,
Ne hârjnim cu dragoste... De totul
Ce sa 'ntâmplat noi nu mai povestim...
Și-acum, acum, rămas bun, doamna mea...

Eva.

Nemernicul... Eu m'am întors din nou,
Cu plâns în ochi și cu păcatu 'n suflet.

Adam.

A fost dar vis și s'a sfârșit de-acum...
Dar nu de tot. Ideile înving
Țărâna moartă ce se prăbușește
De-un braț dușman... doar gândurile-s vii
Și eu le văd cum întărite cresc,
Se premenesc mărețe 'n calea lor
Și 'ncet, încet cuprind o lume 'ntreagă...

Lucifer.

Maestre, vremea trece și te-așteaptă,
Fără răbdare, tineretul dornic
De tot cuvântu 'nțelepciunii tale...
(Sună clopotul din turn.)

Adam.

Nu-mi mai vorbi de razimul științei,
De lauda asta trebui să roșesc.

Lucifer.

Au nu 'nveți tu aleasa tinerime?

Adam.

Eu nu-i învăț.. Îi port în frâu. Le spun
Cuvinte moarte fără de 'nțeles...
În pace ei le-ascult' nepricepuții.
Nătângul, biet, se miră și socoate,
Că duh trăiește 'n vorba care sună:
Apucătură-i totul ca s'ascunzi
Ăst meșteșug de 'nșelăciune veche...
(În paș grăbit soscește un discipol.)

Discipolul.

Te-ai îndurat și m'ai chemat, maestre,
Făgăduindu-mi că vei potoli
Tot dorul meu și setea mea de-a ști...
— Să-i dai prilej privirii să pătrundă
Ca ochii altor mai adânc în taine.

Adam.

În adevăr, ți-e mare străduința,
Ți se cuvine dreptul ce mi-l ceri...

Discipolul.

Aici sunt. Arde sufletu-mi de dor,
Să pot privi a firii noastre taine,
Să le 'nțeleg și mai mult să mă bucur
Știind, că 'n drumul gândurilor mele
Supuse-mi sunt și duhul și țărîna...

Adam.

Prea mult îmi ceri. Tu, fir de prav al lumii,
Nu poți vedeă mărețul ei întreg.
Domnie ceri, știință, fericire...
Povara lor de nu ți-ar sdrobi pieptul
Având tu tot, ai fi un Dumnezeu...
— Cere puțin și poate se 'mplinește!.

Discipolul.

Arată-mi deci oricare taină vrei
Din a științii largă 'mpărăție,
Cuvântul tău câștig e pentru mine,
Căci, uite, simt: nimica nu 'nțeleg!

Adam.

Să fie deci! Ești vrednic să te-ascult
Și-o să-ți arăt cel mai ascuns altar,
Cum eu îl văd, să-l vezi tu: adevărul.
Dar uită-te, nu e 'n apropiere
Vre-un nechemat, căci e grozav cuvântul,
Aducător de moarte și cutremur,
Dacă străbate 'n neamurile lumii...
Veni-va vremea, — o de-ar fi sosit...
Când l-or purta sărbătorit pe uliți...
Dar n'a mai fi copil atunci poporul!
Dă-mi mâna, deci, și spune-mi că nu vinzi
Ce-ai înțeles. Așa. — Ascultă dar.

Discipolul.

Cum tremur tot de patimă, de teamă.

Adam.

Ce mi-ai fost zis adineaori, băiete?

Discipolul.

Că 'n adevăr eu nu 'nțeleg nimic!

Adam. (Cu multă grijă).

Uite, nici eu și nimeni altul! Crede-mi:
Filozofia-i numai poezia
Acelora de cari noi n'avem știre.
E cea mai blândă 'nvățătură asta...
În lumea ei de arătări și visuri
În liniște ea singură petrece.
Dar vezi, tovarăși are fără număr
Ce scriu pe prund cu fruntea încrețită,
Prăpastie socot ei într'o slovă,
Altar e cercul... cât pe-acî să răzi
Cât de naivă-i biata comedie
Când te trezești și mintea înțelege
Cât e de jalnic jocul de pe prund!
Căci până toți cu sufletu 'n cutremur
Grijesc cu teamă scrisul din țărîna
În împrejur sunt curse fără număr
Și ghiara lor înhață pe 'ndrăznețul
Ce-a îndrăznit hotarul lor să-l treacă,
Vezi nebunia pusă 'n calea noastră
Din pietatea vremilor apuse
Cum stă păzind puterea 'nțelenită!

Discipolul.

Pricep. Pricep! Și 'n veci va fi tot astfel?

Adam.

Asupra lor va râde viitorul,
Pe purtătorul treburilor de obște,
Pe ortodoxul cărui ne 'nchinăm
L'or porecli urmașii saltimbanc,
Când va veni luceafărul de-aieva
Cu strălucire fără de minciună,
Bărbatul vrednic, simplu și firesc
Ce sare-atunci când groapă vede 'n cale
Ș'alege drumul câmpului deschis.
Și 'nvățătura care duce astăzi
Cu ceața ei la casa de nebuni
Neînvățată toți o vor pricepe!

Discipolul.

Acesta-i graiul ce-l vorbeau odată
Apostolii... Și-l înțeleg, maiestre:
Dar dacă toate-s fără de folos,
Vai, nu-mi sdrobi iubirea pentru artă
Și ca s'o 'nvăț eu legea să-i cunosc!

Adam.

Și arta e atunci desăvârșită
Când se ascunde de n'o vede nimeni!

Discipolul.

Să mă opresc la adevărul dur?
Au nu vestmântu 'nchipuirii mândre
Însufletește operele noastre?

Adam.

E drept, e drept. Cu duh astfel se 'mbracă,
Astfel devin asemănat firi,
Întruchipări cu suflet veșnic viu,
În alt chip sunt păpuși neputincioase.
Să nu te temi că 'nchipuirea ta
Trece hotarul larg al firii noastre,
Dar nu-s porunci și lege nu-i în artă!
Acel ce poart' un Dumnezeu în suflet,
Va cuvântă, ori va săpă în piatră,
Va 'nfiripă la cântece măiestre,
Va plânge-amar când sufletul îl doare
Și va zâmbi 'n beția voluptății...

În zborul lui cărare nouă taie
Și tot își vede ținta împlinită,
Legi nouă-aduce întruparea lui
Dar uită-te: în fața lor piticii
Stau stăviliți și nu pot prinde aripi.

Discipolul.

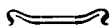
Răspunde-mi deci, maiestre, ce să fac?
Atâtea nopți eu am jertfit științii,
Ca să devin de-o pănură cu proștii?
Atâta trudă înzadar pierdută?...

Adam.

Pierdută nu-i: câștigi îndreptățirea
Ispita ei disprețului s'o dai!
Celce n'a stat nicicând pierzării 'n față
E nevoiaș și laș de se ferește.
Dar cel viteaz și încercat în lupte
Foate lăsă o harță trecătoare,
Curajul lui înfrânge bănuiala.
Adună-l deci ăst vrav de pergamente,
Ăst mucegai de foi îngălbenite,
L'aruncă 'n foc! De veci zădărnicit-a
Statornicirea minții noastre limpezi,
Crușându-ne de sarcina gândirii,
Din slova lui purced drept prejudiciu
Și rădăcină prind în lumea nouă,
Păcatele atâtor veacuri moarte!
L'asvârle 'n loc! Și treci la sânul firii!
Din cărți să 'nveți tu rostul unui cântec
Și cum e codrul, pân' viața trece
Între păreții prăfuiți și reci...
Crezi prea lung traiul de vrei pân' la groapă
Să tot culegi înțelepciuni din cărți?
Deodat' să zicem slovei bun rămas!
Te poarte 'n drumu-ți tinereța mândră
La cântec drag, la razele de soare,
Iar' tu 'ndoielnic păzitor de suflet,
Mă du pe mine 'n lumea viitoare
Ce 'nțelegând un suflet sfânt și mare
Va da cuvânt gândirii ce mijește
Prin dărmătura veacurilor stinse!...

(Cortina).

Trad. de Octavian Goga.

Din literatura străină.

Synnöve Solbakken

de Björnsterne Björnson.

Capitolul VII.

Trecuse mult de atunci.

Într-o zi, Guttorm și Karen ședeau în odaia mare și luminoasă din Solbakken și ceteau din niște cărți ce primiseră dela oraș.

Înainte de amiază fuseseră la biserică, căci eră Duminecă, și trecuseră apoi prin câmp, ca să vadă cum stau grânele și ca să se sfătuiască cari locuri să le samene la anul și pe cari să le lase miriște.

Și, colindând dela un loc la celălalt, vedeau cu mulțumire cum înflorise moșia de când duceau ei gospodăria.

„Știe Dumnezeu cum va fi pe aici când nu vom mai trăi noi — zise Karen, iar Guttorm o chemă în casă să mai răsfoiască prin cărțile cele nouă, — că nu e bine să-ți faci gânduri de acelea.”

Și au cetit ei cât au cetit, iar Karen zicea că tot mai buni sunt bătrânii: — că doar oamenii scriu tot numai din vremurile de demult.

— Ai poate dreptate — răspunse Guttorm; — azi la biserică, zicea Sämund că și copiii sunt icoană vie a părinților.

— Mi se pare c'ați vorbit multe împreună.

— Sämund e om cuminte.

— Dar mă tem că se cam depărtează de Domnul și Mântuitorul nostru.

Guttorm nu răspunse, iar Karen întrebă:

— Pe unde-o fi Synnöve?

— E sus în cămăruță.

— Parc'ai stat cu ea mai adineauri, ce mai zicea?

— Hm...

— Să n'o fi lăsat acolo singură.

— Venise cine-va.

Femeia tăcu o clipă, apoi întrebă:

— Cine?

— Ingrid Granliden.

— Așa. Credeam că e încă la deal.

— A venit, azi, acasă, să poată merge maică-sa la biserică.

— Bine zici, azi o mai văzui în sfârșit și pe ea la biserică.

— Are mult de lucru.

— Par'că altele n'au; dar faci ce faci și te duci, dacă te trage inima...

Guttorm nu răspunse; Karen zise iar:

— Azi au fost toți dela Granliden afară de Ingrid.

— Pe semne au vrut să-l însoțească pe Torbjörn, care mergea pentru întâia dată la biserică, de când cu boala.

— E slab topit.

— Nici nu e de mirare; nu m'așteptam să-l văd nici așa.

— Și-a plătit scump nebunia.

Guttorm rămase o clipă cu ochii 'n pământ:

— E încă tânăr.

— Nu e soiu bun, nu te poți încrede în el.

Guttorm ședeă la masă răzimat într'un cot și cu o carte în mâna cealaltă. O deschise și zise ca și când ar fi cetit din carte:

— Zice, că s'ar fi însănătoșat de tot, de tot.

Karen luă și ea o carte.

— Imi pare bine, c'ar fi fost păcat de așa flăcău frumos. Numai de i-ar da Dumnezeu și minte.

Amândoi ceteau. Când să 'ntoarcă o foaie, Guttorm zise:

— Nici o singură dată nu s'a uitat azi la ea.

— Am văzut și eu. A stat liniștit pe scaunul lui, până ce a plecat ea.

— Crezi că o uită?

— Așa ar fi mai bine.

Guttorm ceti mai departe. Karen întoarse o foaie.

— Nu-mi place că vine Ingrid pe la ea.

— Las-o, că abia mai are cu cine să povestească.

— Nu ne are pe noi?

Guttorm se uită la ea:

— Nu e bine să fim prea aspri!

Femeia tăcu o clipă, apoi zise:

— Nici n'am oprit-o.

Tatăl închise cartea, se sculă și privi pe fereastră:

— Uite Ingrid.

Cum auzi, mama eși grăbită afară. Tatăl

rămase câțva timp la fereastră, apoi se 'ntoarse, începî să umble prin odaie în sus și 'n jos; când se 'ntoarse nevasta, se opri 'n loc.

— Ți-am spus eu, așa e — zise ea — fata șade acolo și plînge și când am intrat eu a ascuns ceva în ladă. — Și clătînd din cap: — Nu; nu e bine că vine Ingrid pe la ea.

Apoi începî să pregătească de cină, ieșînd și intrînd mereu.

Odată, când tocmai ieșise ea, intră Synnöve, binișor și cu ochii plânși; trecî încet pe lângă tată-său, i se uită drept în față, se așeză la masă și își luă o carte: o închise însă îndată și se duse de întrebă pe maică-sa dacă nu poate să-i ajute.

— Ajută-mi, draga mea; lucrul e leac pentru toate.

Synnöve avea să întindă masa. Tată-său, care se tot plimbase prin odaie, trecî la fereastră și privi pe câmp.

— Se 'ndreaptă orzul culcat de ploaie, zise el.

Synnöve se apropie să se uite și ea. Tatăl se 'ntoarse, văzî că nevastă-sa e în casă și atunci netezi ușor pletele fetii și, fără a mai zice vre-un cuvînt, începî din nou să umble prin casă.

La masă tăceau toți. Mama zise rugăciunea înaintea și după mîncare, iar după masă cetiră și cântară cu toții din biblie.

— Cuvîntul Domnului e dătător de pace și aduce cea mai mare binecuvîntare în casă — zise mama și se uită la Synnöve, care plecă ochii.

— Acum am să vă spun o poveste. E adevărată, dela 'nceput pînă la sfîrșit, și cine vrea s'o înțeleagă, îi poate trage folosul! Și începî:

— În tinereța mea trăia, în Hong, o fată, nepoata unui primar bătrîn și învățat. O luase de mică la el ca să aibă de ce să se bucure la bătrînețe și o învăță purtări frumoase și să cunoască cuvîntul Domnului. Învăță ușor și îi eră dragă cartea; în scurt timp ne întrecuse pe toate; scria și socotea bine și la 15 ani știă pe de rost toate cărțile de școală și 25 de capitole din biblie, țin minte parc'ar fi fost ieri. Prețuia învățătura mai presus de joc și nici n'o prea vedeai

la petreceri și veselii; cu atît mai des însă în cămăruța bunicului cu cărțile cele multe. Așa fiind, de cîteori eră laolaltă cu noi — părea tot dusă cu gîndul pe altă lume, iar noi între noi ziceam: „De-am fi și noi cumiști ca Haugen Karen!“

Ea eră moștenitoarea bătrînului și mulți flăcăi îndrăznești încercau să facă tovărășie cu ea, dar toți plecau cu buzele umflate.

Cam tot pe-atunci se întorsese și feciorul popii dela 'nvățătură. Nu eră nimic de capul lui; mai mult la nebunii și la rele îi stă capul și, pe deasupra, se mai dedase și la beut.

— De ăsta să te ferești — îi zise primarul — eu am avut mult de lucru cu domnii și, din pățaniile mele, știu că sunt mult mai puțin vrednici de încrederea noastră decît țaranul.

Karen ascultă de el mai mult ca de oricine și de cîte ori întâlnea pe feciorul popii, se ferea de el.

Îl întâlnea însă în tot locul, fiindcă el o urmărea. Odată fî silită să-l asculte, dar când îi spuse că nu mai poate trăi fără ea — se sperie și iar i se feri din cale. El îi încunjura curtea, ea nu se arată; sta noaptea sub fereastra ei — ea nu se ivea; zicea că se omoară, — Karen nu-l luă în samă. Iar el începî din nou să bea.

— Ia sama — îi zicea bătrînul — acestea sunt numai viclenii de dimon.

Intr'o zi se pomeni fata cu flăcăul în mijlocul casei, fără să știe cineva cum a intrat.

— Acu te omor pe tine! — zise el.

Ea răspunse:

— Îndrăznește numai!

Dar el începî a plînge și a-i spune că stă în puterea ei să facă om dintr'însul.

— De-ai putea macar o jumătate de an să te lași de beutură.

Și, ce să vezi, o jumătate de an n'a gustat beutură, pe urmă a întrebă-o:

— Mă crezi acuma?

— Nu, pînă nu te vei fi ferit o jumătate de an de petreceri și hoinărit.

O făcî și asta, apoi o întrebă din nou:

— Mă crezi acuma?

— Nu, pînă nu te vei întoarce să isprăvești cu învățătura.

Făcù și aceasta, iar la un an se întoarse ca preot și iarăși o întrebă:

— Mă crezi acum? și purtă rasă și guler mare alb.

Mai întâi vreau să te-aud de câteva ori propovăduind cuvântul Domnului în biserică.

Și el predică frumos cu glas limpede și puternic, cum se cuvine unui preot. Pomeni chiar de păcatele lui și spuse mulțimii cât de ușoară e biruința, dacă odată ai făcut începutul și cât e de alinător cuvântul Domnului, dacă odată l-ai aflat și priceput.

Apoi veni iar la Karen și o întrebă:

— Mă crezi acum?

— Da, cred că vei trăi așa după cum singur ai văzut că e bine — și acum, ascultă-mă, să-ți spun și eu, că de trei ani sunt logodită cu vărul meu Anders Haugen, iar Dumineca viitoare să ne binecuvintezi tu în fața altarului.

Și mama încheie povestea.

Synnöve, care la început nu prea luase sama, ascultă acum cu luare aminte, iar când Karen se opri, ea întrebă:

— Și pe urmă ce-a mai fost?

— Nimic, răspunse mama.

Guttorm se uită la Karen, iar ea își întoarse fața, apoi zise:

— Poate să mai fi fost ceva, dar tot una e.

— Mai este? întrebă Synnöve întorcându-se la tată-său care părea că știe.

— Hm, mai este, dar vorba mami-ti, e tot atât.

— Ce s'a întâmplat cu el? întrebă Synnöve.

— Ei, vezi, asta-i asta — zise tatăl, uitându-se la nevastă.

Karen se răzimase de spatele scaunului și se uită la amândoi.

— S'a nenorocit? — întrebă iar Synnöve, iar maică-sa îi răspunse:

— Povestea se sfârșește acolo unde trebuie să se sfârșască. — Se sculă și plecă. Plecă apoi și Guttorm — pe urmă și Synnöve.

Oceanul cântă.

— Sonet. —

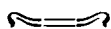
De sus lumina dulce și-o trimite
Și 'n curcubeu fruntea-mi încunună,
Și ce duioasă harfa mea răsună
De dragul ei — al stelei strălucite!

Iar valurile 'n fața ei 'și-adună
Comorile de veacuri tănuite, —
Uitat-am de furtuni și de ispite,
Și doar un gând mă doare: Să n'apună!

Un cer hain o depărtă de mine
Cu ea să-și lumineze noaptea lui.
Dar cerul nopții tot umbrit rămâne.

Ci eu o port în apele verzui,
O port în veci — un talisman de bine,
Căci este-a mea, a mea — și-a nimărui!

I. U. Soricu.

Cântec.

De-a fi să mor, să mor în tinerețe,
Să plângă firea 'ntreagă 'n urma mea,
Căci jalnic nu-i nimic ca fruntea 'n crețe
Și-o lume mută când te-a 'nmormântă.

27 Martie 1907.

Vlăstarului ce-a 'nmugurit de-a bine
Și-l vezi că-i frânt îi zici: Putea trăi!
Așa să facă soarta și cu mine,
Să-și facă visuri toți cu ce aș fi.

H. P. Petrescu.

Cronică.

Un teatru studențesc. În ultimele două luni am vizitat mai multe orașe ale Germaniei. N'au lipsit două din cele mai cunoscute: Bayreuth și Weimar. Bayreuth-ul e cunoscut de toată lumea muzicală ca locul de pelegrinaj al Wagnerianilor, căci aici se țin vestitele cicluri din „Inelul Nibelungilor“. În acest oraș bavarez e înmormântat chiar Rich. Wagner. Al doilea, Weimar-ul, e vestit în istoria literaturii germane. Mai bine a literaturii europene, căci fiecare, care s'a ocupat puținel cu literatura știe că aici și-au trăit partea cea mai mare a vieții cei doi dioscouri: Schiller și Goethe.

Două orașele de provincie. Brașovul sau Sibiiul, fiecare în parte, au mai mulți locuitori decât unul din aceste două centre culturale.

În Bayreuth se dau reprezentații festive din operele lui Rich. Wagner. Wagner însuși a dus în îndeplinire planul acesta, muncind o viață de om pentru îsbândirea planurilor sale. Viața literară din Weimar, însă, în starea ei actuală, este nulă față de trecutul glorios, când Goethe și Schiller conduceau destinele literaturii.

În Weimar-ul acesta glorios și mândru de trecutul său s'a născut o idee sănătoasă, care se va intrupa în anul ce vine (1909). E vorba să se infiltreze în tinerețea germană de pe băncile școlii dragostea față de literatura clasică și modernă germană — dându-i-se o direcție sănătoasă. Dar cum? Vom vedea-o în curând.

Făcusem cunoștință în Lipsa cu un student german de lângă țermurul mării ostice — un Wagnerian înfocat și un patriot din creștet până 'n tălpi. În biblioteca modestă a acestuia am găsit, pe lângă operele lui Wagner (căci Wagner a fost și un scriitor de seamă), o broșurică, care mi-a făcut mare bucurie, când am frunzărit-o.

Cartea e scrisă de profesorul Adolf Bartels, cunoscutul critic german, desconsiderat de semiți din cauza asprimei critice sale când e vorba de seminția lor — e cel mai înverșunat dușman al lui Heine — și cetit de mulți germani cu evlavie.

Bartels își ridică glasul pentru un Bayreuth al dramei germane. După cum pelerinează iubitorii de muzică la Bayreuth ca să audă operele lui Wagner, astfel să pelerineze lumea la Weimar să vadă drame, tragedii și comedii recunoscute de classice. Căci, zice el, gustul publicului nostru de astăzi a primit o mixtură atât de ciudată de influențe rele, desastroase, încât se impune o primenire a gustului. Ne trebuiesc alte valori, nu cele de astăzi, ne trebuiesc alte curente, mult mai viguroase, mai sănătoase, mai corăspunzătoare geniului german.

Ideia și-a dezvoltat-o, pentru prima oară, în a. 1899 într-o revistă germană, și a adus-o din nou în discuție în a. 1905, schimbându-o într-o câțva, dându-i o direcție, care ne interesează de aproape.

Bartels și-a zis: Să vină tinerețea să se entuziasmeze în Weimar. Să vadă viitorul cetățean al statului german locurile pe unde au trăit marii săi scriitori, să prindă putere și dragoste de muncă de aici, să primească îndemnuri de bun simț ascultând și văzând pe scena teatrului din Weimar piesele de valoare ale neamului său și ale celorlalte neamuri. În ei, în tinerii de pe băncile de școală, zace întreg viitorul neamului german. Dacă se vor ști ei entuziasmă, vor dispărea fără doar și poate, din indemnul lor propriu, perversitățile răspândite acum în literatura noastră modernă. În viața lor monotonă de orașel mic — pe care o duc cei mai mulți — să le dăm o ședere sufletească, care să-i ridice, să le arete culmi, cari sunt vrednice de urcat, să le dăm exemple vii de imitat.

Și în scopul acesta își scrie întreagă broșura, militând cu toată puterea convingerii pentru idea sa. Recunoaște singur că nu e un matematic de seamă: nu va putea deci să ia întrebarea pecuniară pe umerii săi, dar zice: Să nu se găsească mijloace ca să dăm posibilitate la cel puțin 6000 de elevi, într'un ciclu de vară, să fie de față la 5—6 reprezentații în orașul Weimar? Face socoteala aproximativă și ajunge la concluzia că sunt de lipsă 60,000 de mărci pentru acoperirea cheltuielilor de teatru. O nimica toată — la adecă — pentru un singur mare-industriaș din Germania. Socotelile sunt interesante și ele — dar se referă la stările locale din Weimar. De aceea nu voiesc să mă opresc la ele. De asemenea se fac preliminare fictive de cheltuieli, pentru drumul elevilor, pentru găzduirea lor în Weimar, se aranjează excursiile, cari au să le facă în oraș și împrejurimi, se stabilește aproximativ repertoriul cu diferitele cicluri. Asta ne interesează mai mult. Iată vre-o câteva serii de reprezentații, cari urmează să se țină din an în an:

1909: Drame classice din viața germană: Faust. I parte (Goethe); Wilh. Tell (Schiller); Kätchen von Heilbronn (Kleist); Agnes Bernauer (Hebbel); Părinți și copii (Wildenbruch).

1910: Drame classice din viața antică: Ifigenia (Goethe); Tasso (Goethe); Mireasa din Messina (Schiller); Ale mării și iubirii valuri (Hero și Leandru, de Grillparzer); Inelul lui Gyges (Hebbel).

1911. Drame istorice germane: I.: Trilogia Nibelungilor (Hebbel); Götze von Berlichingen (Goethe); Trilogia Wallenstein (Schiller).

1912: Ciclul Shakespeare: Hamlet; Lear; Macbeth; Visul unei nopți de vară; O poveste de iarnă.

Nu vreau să urmez lista, care conține un proiect de program până în a. 1922, ca dovadă că se poate da tinereții nutremânt spiritual din belșug, ci amintesc numai că — afară de piesele germane — figurează în repertorii: Antigona lui Sophocle, Phädra lui Racine,

Tartuffe și Bolnavul inchipuit a lui Molière, apoi Hamlet, Mizantropul (Molière), Viața în vis, de Calderon, și încă multe altele.

Cu multă căldură sunt descrise excursiile, cari se vor putea face prin Weimar. Ocazia aceasta e bine venită pentru studenți să vadă și alte locuri istorice. Și urmează:

„...Văd trenurile pline de studenți de liceu, sosind pe timpul unei veri frumoase din ost și din vest, din nord și din sud. Cci din ost se coboară poate deja în Kösen și fac o excursie pe Rudelsburg, cei din sud se opresc în Iena, și sosesc pe jos în Weimar, cei din nord salută, eventual, Kyffhäuser-ul și Domul din Erfurt, cei din vest își întrerup călătoria în Eisenach (tot locuri istorice). Și mai apoi s'au strâns cu toții în Weimar, pe toate străzile vezi chipie colorate în toate culorile și fețe pline de tinerețe și sănătate. Aici intră o parte din ei în casa lui Schiller, dincolo alții în casa lui Goethe, fiindte contemplative se preumblă pe drumurile tăcute ale parcului sau spre Tiefurt și Belvedere, până ce-i unește la un loc pe toți reprezentația de seară înaintea scenei, care întruchipează lumea. Va fi un joc mulțămitor pentru actori; căci public mai bun decât tinerimea germană nu există pe lumea întreagă. Și astfel se sălășluiesc toți marii noștri scriitori, pentru totdeauna, în inimele tinerilor germani; căci e cu totul altceva, dacă apar singuratici, din ziua spălăcită, și altceva, dacă sosesc într'un ciclu întreg, în reprezentații de gală, reprezentând întreagă personalitatea autorului, și asta pe pământ classic“.

Nu e frumos tabloul, care ni se desfășoară? Nu ne bucură, chiar și pe noi, cari nu facem parte din națiunea germană?

Broșura lui Bartels a prins teren. Studentul, care mi-a arătat-o în Lipsca, eră membru de pe băncile școalei și are să participe în anul ce vine la primul ciclu. S'a format deja societatea, (cu numele Schillerbund), s'a asigurat deja primul an de încercare — 30,000 de mărci s'au strâns din oferte benevole — mai e de lipsă o sumă, neînsemnată pentru referințele germane, de 10,000 de mărci (12,000 coroane). Zilele viitoare o să se țină adunarea generală, unde se va stabili primul program al repertoriului și tinerii germani o să vadă reprezentațiile classice pe pământul sfințit de marii lor scriitori.

Veți zice: Foarte frumos, dar noi nu suntem în stare să tragem foloase de aici¹⁾.

Asta nu vom putea-o îndeplini noi.

Dar mă gândesc la altceva. Îndemnul acesta se va putea folosi foarte bine. Să ne îngrijim și noi de reprezentații în liceele noastre. Dacă nu vor putea să joace actori cu rutină piese classice, să luăm pe actorii noștri, câți îi avem, și să-i rugăm să ne dea mână de ajutor. N'ați văzut pe studenții sași cum

joacă pe Wilhelm Tell și Antigona și alte tragedii și drame? Cele două clase ultime ale liceelor noastre și ale clasei comerciale să pregătească ele reprezentații îngrijite.

Iată, în liniamente generale, cum îmi inchipuii întreagă mișcarea:

În Brașov, în Blaj, în Năsăud, în Beiuș se alege câte o piesă teatrală de seamă (voiu vorbi mai jos despre aceasta) de cu vreme, după începutul anului școlar. (Timpul de acum e foarte potrivit). Dacă sunt tineri talentați, cari să poată jucă rolurile principale din Ovidiu sau Fântâna Blanduziei sau Iuliu Caesar (Shakespeare), foarte bine, — de nu, se roagă Zaharie Bârsan și Aurel Paul Bănușiu, și ceilalți actori: 2—3 câți îi avem — să ia rolurile mai grele. Celelalte se studiază de tinerii studenți. În decurs de câteva luni se poate ajunge un rezultat mulțămitor.

În privința aceasta am cetit un articol interesant, pe care-l rezum aici:

E vorba de o carte. („Théâtre au collège, du moyen âge à nos jours“ — Teatrul în colegiu, din evul mediu până 'n zilele noastre — de Gofflot, recenzia de A. Brisson, „Le Temps“ 22/VII 1907.) În cartea aceasta se află o descriere interesantă a reprezentațiilor date de studenții universitari din Harwad. Iată ce fac studenții aceștia: dau reprezentații în fiecare an, în luna lui Decembrie. Aleg piesa primăvara, în cercul lor literar. Fiecare membru își exprimă ideile, preferințele, critică o piesă, care nu i se pare potrivită. (Molière e preferit de obicei). Președintele cercului constituie mai apoi comitetul. Comitetul se compune din:

1. actori — studenți cari joacă,

2. grupul studenților cari se îngrijesc de costume și de punerea în scenă,

3. grupul, care se îngrijește de afișele artistice.

Nu se va putea face și la noi acelaș lucru?

Inchipuiți-vă cele 2 clase ultime alegându-și, sub conducerea unui domn profesor de românește, o piesă teatrală, mai mare sau mai mică, după buna chibzuială. Să ne inchipuim împărțirea rolurilor ca la studenții de mai sus. Se va zice: cei din clasa a 8-a nu vor putea lua parte activă, căci au prea multe de lucru în anul ultim. Bine. Se vor îngriji eventual de textul autentic la o traducere sau de alte ramuri, cari răpesc mai puțin timp. Dar unul sau altul tot va putea să învețe un rol.

Și acum inchipuiți-vă pe studenți la lucru. Intocmai ca universitarii din Harwad:

Actorii-studenți se vor alege prin concurs. Rolurile vor fi dublate, ca să nu se întâmple nici o greutate în caz de boală. Repetiții se vor ține după trebuință în discuții asupra textului, cu dicțiuni corecte. (Americani din Harwad se zice că joacă ca niște actori francezi rutinați și au o dicție curată franțuzească). În cazul când va fi între dânșii, cu o săptămână-două înainte, un actor, va îndreptă, ce este de îndreptat.

Grupul celalalt va alege costumele potrivite, va răsfoi biblioteci, cataloage, arhive, ca să găsească decoruri din vremea când se întâmplă acțiunea: la

¹⁾ Pentru ceice se interesează mai deaproape: Das Weimarische Hoftheater als Nationalbühne für die deutsche Jugend. Weimar 1907. Ediția a 3-a de Adolf Bartels.

Ovidiu, toge și vile romane, la Despot Vodă, cetății de ale domnilor noștri. Vor întreba la Teatrul național din București, din Iași. Cei mai talentați într'ale picturii vor desemna și pictă chiar culisele, de va fi cu putință.

Urmează ceilalți: cu afișele. Studenții americani fac afișe artistice, cu desenuri, cu portrete, cu estampe vechi, cu fotografiile scenelor principale și vând afișele acestea între cunoscuți. Chiar numai din vânzarea aceasta își acopere cheltuielile. (Ei le au mari — 19 până la 20,000 de franci!)

Să încercăm să folosim ce e posibil din exemplele cele două: din Weimar și Harwad. Și să dăm și noi ceva din partea noastră.

Știu că se studiază, în „teoria dramei”, în clasele superioare drame și tragedii. Să nu se poată reprezenta ceva din partea elevilor noștri în felul arătat mai sus?

Avem pe Ovidiu, avem Fântâna Blanduziei, avem pe Despot Vodă, dar avem și traduceri bune. Cele subliniate în seria din Weimar sunt traduse și la noi. Din franțuzește avem în România multe traduceri. Ne-ar stă de sigur la dispoziție și arhivele teatrelor noastre.

E vorba să se pornească mișcarea. Dela studenții din Harwad să învățăm organizarea, dela Weimar să luăm sistemul de ciclu. Să facem de pildă astfel: în fiecare an să se întâlnească studenții din clasele superioare (5, 6, 7 și 8 liceală) în câte un oraș cu liceu (deci în Brașov, Blaj, Năsăud, Beiuș, mai târziu și Brad). Fiecare oraș să-și joace piesa sa. (Se vor îngriji de mai înainte conducătorii să nu fie identice piesele). Ascultătorii să fie deci recrutați din șirul camarazilor din celelalte orașe și din publicul românesc cu dragoste pentru pornirile noastre. Înaintea fiecărei reprezentări — căci vor fi 3—4 sări — va ține, eventual, profesorul de românește o scurtă conferință — 10—15 minute — în care va schița importanța piesei ce se joacă.

Din programele vândute — să nu se vândă vre-o câteva mii, când e vorba de o acțiune atât de nobilă? — să se plătească speșele pentru decorație, eventual și cele de drum.

Dacă nu se vor găsi inimi generoase în oraș cari să găzduiască vre-o 3—400 de elevi, se vor face colecte ca pentru excursiile în Italia, cu cotizații mici de tot, săptămânal sau lunar. Astea vor fi: pentru drum, și întreținere în Brașov, Blaj, Năsăud sau Beiuș.

Și ce excursii s'ar putea întreprinde și ce prietini s'ar putea lega și ce orizonturi largi s'ar putea primi!

Înainte de toate fără de nici un caracter politic, dar absolut fără de caracter politic. Politica cea mai bună ce s'ar face ar fi cimentarea bunului gust în inimile tinerilor.

Îmi inchipui că se va găsi în fiecare oraș din cele amintite un domn profesor, care să se declare învoit cu o conducere atât de mulțumitoare. Îmi inchipui că-și va da fiecare seama de marea importanță ce ar rezulta dintr'o reușită a acestor jocuri.

Ne vom crește actori cu timpul din tinerii liceieni.

Vor învăța cum să pună în scenă mai bine, cum să păsească, cum se joace. Și mâne-poi-mâne, când vor fi în mijlocul nostru, vor ști să conducă chiar reprezentări mai modeste.

Nu-mi fac prea multe iluzii, nu sunt prea idealist, când prezic o reușită esecelentă întregii întreprinderi, dacă vom începe-o.¹⁾

E rândul celor chemați să-și facă datoria. Tineri elevi, cari cetiți rândurile acestea, dați-vă părerea: bună sau rea, trimițând câteva șire Luceafărului. De asemenea D-Voastră, cari vă simțiți chemați.

În România ar putea prinde ideea fără de întârziere. Tăcerea ar fi prea crudă. Nu pentru mine, ci pentru idee.

Și acum pe lucru. E începutul anului școlar.

Weimar, Sept. 1908.

Horia Petra-Petrescu.

*

Filaret Musta episcop al Caransebeșului. Sinodul electoral al diecezei gr.-or. rom. a Caransebeșului, întrunit în ziua de 4 Octomvrie n., a ales episcop al Caransebeșului, în locul răposatului Nicolae Popea, pe arhimandritul Filaret Musta.

Noul episcop s'a născut la 20 Martie 1839 dintr'o familie preoțească. După terminarea liceului din Beiuș, a urmat facultatea juridică din Dobrișin și a terminat facultatea teologică din Caransebeș și Lipsca. După întoarcerea sa în țară, a muncit ani îndelungați la facultatea de teologie din Caransebeș, mai întâi în calitate de profesor, apoi în calitate de director, — până la 1888. La 1892 a fost înaintat la demnitatea de arhimandrit.

Noul episcop a împlinit vârsta de 69 de ani.

*

Abecedar pentru analfabeți. „Asociațiunea” publică concurs, cu terminul de 15 Aprilie 1909, pentru cel mai bun Abecedar pentru analfabeți, care se va premia cu 100 cor. și se va tipări în Biblioteca populară a Asociațiunii, plătindu-se autorului câte 40 cor. de coală de tipar.

Acest abecedar în împrejurările actuale, când știința de carte e o condiție fundamentală a vieții noastre naționale, împlinește o lipsă arzătoare în educația culturală a țărănimii. Nădăjduim că învățătorii noștri își vor da toată silința să pregătească o lucrare cât mai practică și cât mai desăvârșită.

În iarna acestui an se vor încerca să se țină, în cadrele Asociațiunii, și cursuri pentru instruirea analfabeților, — cursuri cari, în fața evenimentelor din țara noastră, sunt chemate să aducă cele mai mari foloase naționale. Domnii protopopi, preoți și învățători trebuie să-și țină de datoria lor cea mai sfântă a munci din răspuneri pentru aranjarea lor în cât mai multe comune.

*

¹⁾ Dar chiar și noi avem dovezi, că s'a jucat cândva teatru din partea elevilor noștri. În 1826, de pildă, joacă clericii sem. metrop. din Blaj: „Egloga pastorală” de Tim. Cipariu și se entuziasmează într'atâta încât adună 400 de fl. pentru o scenă. (Vezi T. T. Burada, Arhiva Iași XVI. nr. 7 și 8; „Transilvania”, număr festiv, 1895 pg. 61.)

Jubileul unui liceu din Basarabia. La 25 Sept. n., liceul cel dintâiu din Chișinău (Basarabia) și-a serbat, cu mare pompă, jubileul de 75 de ani de existență. Ceeace ne interesează mai mult în istoria acestui liceu e că chiar din primul an în liceu se învăța și limba moldovenească. Câțiva ani învățarea limbei moldovene a fost obligatorie, apoi a devenit facultativă și elevii erau liberi să învețe limba moldovenească sau cea germană. Cum majoritatea elevilor erau moldoveni, — ei preferau să învețe limba maternă și nu cea germană.

Motivul pentru care s'a introdus în liceu învățarea limbii moldovene eră că liceul avea menirea să dea Basarabiei oameni ce vor ocupa funcțiuni publice și, deci, în calitatea aceasta ei trebuiau să cunoască limba moldovenilor.

Pe timpul războiului din 1877/78 s'a suprimat în liceu învățarea — și facultativă — a limbii moldovene.

*

Știri. *Carmen Sylva*, regina României, publică în „Corriere della Sera” din Milano un foarte interesant articol asupra feminismului. Sunt, mai ales, prețioase cele ce scrie despre viața conjugală la Dăci, „părinții noștri”.

* „*Nunta lui Figaro*”, celebra operă a scriitorului francez Caron de Beaumarchais (1732—1799), s'a reprezentat la 1 Octombrie a 500-a oară, în teatrul național din Berlin. Pentru întâiașdată s'a reprezentat la 14 Sept. 1790. În 1827 a ajuns prima sută de reprezentații, în 1877 a treia sută și după 15 ani, în 1892, a patra sută.

* În acest număr publicăm un fragment din „*Tragedia omului*” de Emeric Madách, tradusă de dl Octavian Goga. Traducerea se va pune în curând sub tipar.

* *Reviste și ziare.* În „*Viața românească*” din Iași, numărul 8 pe August, colaboratorul nostru dl Ioan Agârbiceanu publică o induioșătoare schiță „*Fefe-leaga*”, zugrăvind, cu măiestria-i cunoscută, viața chinuită a unui om necăjit. Mai remarcăm din sumarul bogat o năvelă de M. Sadoveanu („*O zi, ca altele*”) și un studiu interesant de Octav. G. Lecca „*Asupra originii și istoriei Țiganilor*”.

Numărul cuprinde, în afară de aceste bucăți, poezii, cronică artistică, economică, internă și externă, *Miscellanea*, *Recensii*, *Revista revistelor* (cuprinzând și un răspuns la atacurile dlui N. Iorga), etc.

* În Craiova a început să apară, cu începere dela 1 Septembrie, o revistă „*Ecoul Presse*”, urmărind țința de a face cunoscute cetitorilor, prin reproduceri din diferitele ziare și reviste, mișcarea intelectuală și politică dela noi și din străinătate. Reproducerea nu sunt însoțite de nici un fel de comentariu — aprobător sau desaprobător, — ci se lasă cetitorilor să judece ei oamenii și faptele.

Directorul revistei e dl M. Andreescu. Red. și adm. Craiova, str. Unirii 119. Apare de două ori pe lună.

Poșta Redacției.

D. Bl. Din „descrierea” d-tale cităm cele două propoziții dela început.

Una scurtă: „Tăcere mormântală!!”.

Apoi a două, lungă: „Sătuful dela poala muntelui cu căsuțele lui mici și sărăcăcioase alipite aproape una de alta și învăluite 'n întunec și tăcere, pare o grămadă de ruine, în cari nu s'ar afla nici o urmă de viață, pentru că țăranii osteniți de munca zilei, dorm somnul dulce și adânc al omului ce, pe lângă sărăcie mai fiind îngreunat cu alte zeci de năcazuri, muncește din greu toata ziua pentru susținerea sa și a familiei, — căci altcum ar peri —, iar puținele ciasuri de odihnă ale nopții le folosește spre recrearea, ca așa a doua zi cu puteri îndoită să se apuce iarăș de munca ostenitoare, — și astfel nici într'o parte nu se aude nici o mișcare, nici un zgomot, ci toți și toate sunt în repaus”.

Urmează alte două propoziții tot atât de lungi — și fără înțeles — și descrierea „*Miezul nopții*” e terminată. O singură îndrumare putem să-ți dăm: să cetești mult, mult...

I. U. D-a. „*Fericit*”: Subiect banal, povestit naiv.

D. S. S-a. „*Din alte vremuri*”: Acelaș răspuns.

M. S. „*Robul*”: Întreagă povestirea e clădită pe o întâmplare cu neputință. Desfășurarea acțiunii e falsă și nemotivată.

C. P. T.-mic. „*Blăstăm*”: Subiect tratat de atâția alții: dragoste, crimă, beție. Motivările psihologice lipsesc cu totul. Nuvela s'ar putea termina și mai puțin tragic, sau chiar cu bine, fără ca acest sfârșit să pară mai puțin motivat. Povestirea curge, altminteri, destul de ușor. Mai încearcă.

P. Pădureanu. *Cața*. De primul sonet nu mai vorbim... În al doilea s'ar părea că din „toate dorurile în suflet scrise” ar vrea să tresară unul intrupat în versuri. Dar numai se pare. Strofele merg...

Poienar. Cernăuți. Poeziile nu pot fi „înconronate cu succes”. Regretăm.

A. M. Observațiile D-voastre sunt reale. E foarte adevărat că, în multe părți, credința țăranului față de „domnii” români e zdruncinată. Cazurile pe cari le povestiți D-voastră sunt interesante. Păcat că n'ați reușit să le dați o formă artistică.

N. R. Brăila. Din poeziile ce ne-ați trimis putem reproduce, la acest loc, următoarele strofe:

Pe flori călcând, pe flori din lunci,
Imi pierd adesea calea...
Și mi-o găsesc abia atunci
Când mă cuprinde jalea...

Iar când pe drumuri ostenit
Ajung întâiaoară,
Mă culc, visând, pe fân cosit,
La ochii de cicoare.

Poșta Administrației.

N. M. (Ab. 2730, Făgăraș). Abonamentul DV. e achitat până la 31 Dec. 1908.

T. Ș. (Ab. 2419). Am primit suma de 11 cor. și vă mulțămim, convingi că aveți să vă împliniți și pe viitor promisiunea. Revista vă merge.

I. H. (Ponor.) Numerele reclamate Vi le-am trimis, fără a socoti ceva pentru ele.

C. P. (Ab. 2685). Am primit abonamentul pe 1907 și 1908. Vă mulțămim.

Z. B. (Ab. 2066). Am primit abonamentul pe 1907 și 1908. Mulțămite.

I. P. H. (Ab. 2079). Ați achitat abonamentul până la 31 Dec. 1908.

I. N. (Ab. 2758). Am primit suma de 10 cor. Ați achitat ab. până la 31 Dec. 1908.

I. B. (Ab. 2009). Ne încredem în promisiunea DV. și așteptăm până la 1 Noemvie.

G. P. (Ab. 2559, Bucovina). Aveți dreptate. Cu suma trimisă, abon. DV. e achitat pe întreg anul 1908.

V. S. (Ab. 2710). Abon. DV. e achitat până la sfârșitul anului 1908.

I. O. (2139.) Achitat până la 31 Dec. 1908. Vă mulțămim.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

MINISTERUL DE FINANȚE

DIRECȚIUNEA DATORIEI PUBLICE ȘI A PENSIUNILOR

Datoria Publică. Tablou de numerile de rentă 5% amortibilă din 1903, împrumutul de 185.000.000 lei, eșite la sorți la tragerea dela 19 August (1 Septemvrie) 1908.

Valoare nominală 953.000 lei.

A 11-a tragere.

34 titluri a 5.000 lei: 161065, 161120, 161165, 161390 161499, 161577, 161614, 161691, 161888, 161961, 162066, 162129, 162239, 162307, 162334, 163082, 163106, 163365, 163876, 164351, 164449, 164514, 164563, 164740, 164990, 165040, 165675, 165790, 166527, 166642, 166664, 167019, 167036, 167212.

114 titluri a 2.500 lei: 139133, 139345, 139424, 139440, 139679, 139865, 140131, 140161, 140365, 140450, 140879, 140976, 141623, 142125, 142160, 142220, 142299, 142480, 142501, 142596, 142601, 142693, 142820, 143166, 143199, 143251, 143390, 143452, 143460, 143528, 143818, 144106, 144449, 145361, 145615, 146197, 146329, 146512, 147049, 147235, 147406, 148124, 148390, 148702, 148705, 148755, 148756, 148813, 148890, 149164, 149196, 149360, 149404, 149526, 149646, 149697, 149765, 149979, 150243, 150244, 150397, 150445, 150482, 150804, 150925, 151280, 151800, 151872, 152069, 152494, 153000, 153356, 153501, 153683, 153749, 154017, 154436, 154537, 154722, 155101, 155102, 155135, 155364, 155439, 155454, 155465, 155547, 156028, 156102, 156223, 156396, 156460, 156486, 156573, 156865, 157132, 157263, 157269, 157401, 157603, 158074, 158368, 158433, 158537, 158893, 159483, 159755, 159764, 159843, 159873, 160116, 160162, 160210, 160408.

285 titluri a 1.000 lei: 83194, 83416, 83581, 83647, 83833, 83851, 83942, 84077, 84808, 84919, 85046, 85156, 85191, 85491, 85660, 85709, 85745, 86239, 86558, 86740, 86811, 87399, 87782, 87873, 87911, 88532, 88706, 88727, 88744, 88951, 88986, 89115, 89340, 89767, 89782, 89972, 90070, 90136, 90169, 90205, 90308, 90337, 90409, 90461, 90791, 90942, 90981, 91210, 91748, 91757, 91809, 92183, 92510, 92700, 92749, 93345, 93355, 93441, 93667, 93848, 93858, 93901, 94362, 94567, 94842, 94995, 95064, 95174, 95178, 95747, 96873, 96982, 97346, 97471, 97569, 97782, 97951, 98092, 98432, 98437, 98706, 98769, 98851, 98953, 99042, 99166, 99422, 99872, 100523, 100645, 100753, 100868, 101026, 101467, 101491, 101608, 102220, 102267, 102333, 102433, 103014, 103016, 103038, 103040, 103262, 103427, 103728, 103937, 104170, 104192, 104507, 104703, 104779, 104790, 105850, 105933, 105965, 106760, 106929, 107004, 107024, 107351, 107482, 107682, 107690, 107933, 108083, 108127, 108330, 108356, 108430, 108451, 108780, 108817, 108884, 109537, 109601, 109714, 110042, 110083, 110250, 110255, 110305, 110339, 110383, 110669, 110772, 111651, 111704, 111720, 111814, 111879, 112114, 112186, 112259, 112331, 112426, 112455, 112464, 112468, 112533, 112781, 112982, 113159, 113193, 113712, 114410, 114875, 115017, 115152, 115216, 115705, 115733, 115822, 115923, 115994, 116120, 116192, 116228, 116447, 117140, 117494, 117575, 117905, 118058, 118085, 118338, 118366, 118731, 119099, 119351, 119643, 119705, 119978, 120021, 120782, 121053, 121282, 121510, 121583, 121615, 121737, 121842, 121852, 121881, 121893, 122400, 122536, 122538, 122968, 122969, 123102, 123131, 123173, 123750, 123816, 123884, 123905, 123911, 123998, 124455, 124805, 124980, 125237, 125502, 125866, 126145, 126173, 126604, 126866, 127064, 127129, 127453, 127462, 127665, 127706, 127756, 128572, 128611, 128706, 128727, 128941, 129377, 129784, 130163, 130454, 130950, 131074, 131137, 131408, 131874, 132048, 132090, 132097, 132119, 132141, 132241, 132349, 133311, 133719, 133866, 133989, 134091, 134533, 134715, 134745, 134803, 134896, 135269, 135401, 135596, 135856, 136292, 136411, 136497, 136632, 136795, 136930, 136948, 137570, 137985, 138025, 138045, 138055, 138709.

TIPARUL LUI W. KRAFFT ÎN SIBIU.